

ben demokratikus kulturvonalkozásokban megteremthető, állítsák be a fasizálódás elleni küzdelembé. Egyéb vélemények szerint a kulturérintkezés megteremtésének kulcsa „a kezdeményező írók etikai tisztasága”, vagy pedig a „tudósok és művészek szent kíváncsisága”. Lányi Menyhért a megvalósítás feltételének azt tekinti, hogy a politikai lojalitástól szigorúan válasszák el az irodalmi lojalitás fogalmát, mert a párttitkári mentalitás politikával szötte be azt s így gátolja a kulturközledést. A hozzászólók tekintélyes része az előtte hozzászólókra hártja át az elvi állásfoglalás felelősségét s rögtön a praktikus kivitel eszközöiről értekezik. Az egyik műfordítású sürget: verset, regényt, másik drámát inkább, ismét más a politikai és társadalmi viszonyokról szóló kölesönös információkat, mások először szociológiai, történeti és etnográfiai kérdések kölesönös tisztázását ajánlják egy szláv-magyar társaság s egy két nyelvű szlovák-magyar irodalmi revü keretében.

A szlovák és magyar írók hozzászólásainak egybevetéséből az a közös vonás állapítható meg, hogy egyformán vegyes világnézeti szempontok alapján kezelik a kérdést. De vannak különbségek is a két nép íróinak hozzászólásai között. Ezek azok, hogy a szlovák íróknál több s határozottabb az elvi hozzászólás, a magyar részen több a praktikus kivitelre szorítózkodó, de a lényeges az, hogy a magyar íróknál kevesebb s bizonytalanabb az elvi megnyilatkozás, ami mögött a kisebbségi helyzetű embernek az uralmon lévővel szembeni gátlásai húzódnak meg.

Egy gondolkodó felfogásának szubjektív, vagyis önmagához való viszonya más, mint ugyanannak a felfogásnak objektív társadalmi jelentősége. A kulturközledés kérdését mind a két vonatkozásban áttekintettük. Amennyiben a szubjektív felfogások itt a kérdést meghatározó objektív elemeket figyelembe veszik, úgy reálisoknak tekinthetők. A két irányú vizsgálódás eredményeinek egybevetése megmutatja, hogy a kulturközledésre vonatkozó elképzelésekből mit lehet a valóságban, a két nép viszonyában végrehajtani s mi marad illúzió. Végül csak annyit, hogy ezekben az elképzelésekben az illúziók hatalmas főlényben vannak a reális eredmények felett.

M A I R O M Á N K Ö L T Ő K

Fordította: JÓZSEF ATTILA (Budapest)

ARON COTRUŞ: A BANYÁSZ

*Erőlködve, mint akit szél ért,
sziklát fejték, vájom a szén-ért,
egy darab üszög-kenyérért...*

*Elfeledtem a nevetést... a sirás fakó
arcomon biztosan undorító...
testem csupasz,
tálam csupasz,
karom lassu lett, lábam is az...*

*Egy fagyos napon, mint ma, de régen,
föld alá fektettem feleségem...
gyermekéimet tavasszal temettem,
viaszsárgák voltak mind a ketten...*

Sziklát fejték, vájom a szén-ért
puszta aknáokban
egy darab üszög-kenyérért...
mind esetlenebbül, mind rátabban,
a torkom szorongató vastag porban...

ARON COTRUȘ: GYÁRBAN

Társam a fene robotban,
nem zuhlhetsz el már te se jobban...

Mi az urak tömlőce ama pokol
katlanához, amelyben olvadozol!...
a vérveritéken napszám bére
alig elegendő kenyérre...

Gyúrod, vered a meleg acélt
a mágnásokért, a nagyurakért...
sujtsz... s úgy marja a szikra-ragya
robotod óráin testedet,
mint az áztatott kötelek
és mint a puska agya...

Mint egy pokolban, vergődsz, elalélsz
vörös szikraesőben pesti
és bukaresti
randa és házas urakért,
herékért, kik a te munkádból s a te vak
alázatodból palotákat emelnek
maguknak a Dámbovitánál meg a Duna mellett...

Törnéd a törvényt, ontanál vért, — bármihez is láss,
nem sülyedhetsz mélyebbre sohase, pajtás!...

ARON COTRUȘ: ION CODRU

Ion Codru a nevem:
esetlen vagyok és hirtelen...
birtokom: — egy furulya s egy farkós fa-ága,
utравалóm: a vándorlás vágya...
tűzhelyem: hegytető,
vankosom meg a kő...
volt nyájam, — keresem,
évek óta nincsen nyoma sem...
szolgáltam juhoknál,
grófok-, burzsujoknál...

pásztor az erdőben, —
közel az éghez ügyetlen imákkal vergődtem...
nim volt, abból maradt: a vándorlás vágya,
egy öreg furulya s egy farkós fa-ága...

ARON COTRUȘ: MAGÁNYOS FA

Bejártam a világot és óriás fát láttam egykoron.
A végtelen fönnsik vad viharát
s átkos fagyát legyűrte egymaga...

Törzsében ifjui nedv bugyogott...
 Egészsége rendkívüli, — hogy látásra szinte beteg...
 Árnya körén csupa törpebokor ha sarjadozott...
 Ugy látszott, a kiszítt, kimerült sík
 sohasem tudta jóllaktatni,
 mint kevély bojárt éhesen kinlódó rabjai...

Rendületlenül és egyedül
 nőtt zsarnokul, a végtelent vigyázta...
 Az utasok árnyában megpihentek...
 S erőre kapva keltek utra, hogy legyűrjék az életet...

Árnyában egy pillanatra megpihentem én is
 utra való vágyaimmal, tegzemben a lázadással.
 S e pillanat
 megedzett, mint a terméketlen álmok évei
 s érzetem, újra ur vagyok magam felett,
 mint határtalan fönnsíkján az óriás fa, komor egek alatt.

RADU GYR.: MÉSZÁRSZÉKEK

Az ócska söntések már nyiladoznak,
 villamos zörög, redőny nyekereg.
 Vörös paradicsomszívek abusznak
 a polcokon és kelvirág-fejek.

Dinnyehéj árval, suhanc tekereg,
 a rakodón szemeteskocsi fülled
 s rubintosan tetézve begördülnek
 a csarnokba a húsos szekerek.

A combot meg az oldalt kirakják ott, —
 csendben fogadja kampókra a bolt
 a töméntelen véres drágaságot:
 sebzett korállt és eleven bibort.

Süldők, berbécsek, húsok lángdarabból,
 úgy ránganak a roston, mintha ott
 a vágóhidakon ledöfött napból
 szelten sülnének izzó falatok.

Zöld álma alatt a növényi égnek
 a nap mészárszékei kigyulladnak,
 majd a kocsik a vágóhídra térnek.
 A csarnokokban vörös nyugodalmak.

A mészárosok kilépnek kötőben,
 a küszöbön, mint seben, mosolyt rejtve
 s rágyujtanak...

Az egyik boltredőben,
 a szakadt hájcsipkék közt ottfelejtve,
 egy mészáros tűnődik, beteszi
 véres fedelű szállítmányi könyvét,
 zsebébe nyúl, kezében leányfénykép,
 rászomorodnak álmos szemei.

OVID DENSUȘIANU: HOL A FÖLDES DÜLŐ...

*Hol a földes, dülő
út ágazik le-fel,
három szekeres szikrát
csíholva vesztegel.*

*Másik: „Fáklya kellett
s koporsó énnekem;
az erdőőr lelőtte
egyetlen gyermekem.“*

*Szól egy: „A városban
jártam a jussomért,
a veszteség mégis
megint csak engem ért.“*

*A harmadik: „Volt még
két ökröm, vontató;
dobra ütök holnap,
elviszi az adó.“*

*Indulnak a földes
dülön a szekerek;
mind, mintha követ vinne,
nyikorog, nyekereg.*

A FASIZMUS BIRÁLATA

Irta: HORVÁTH JÁNOS (Budapest)

Ignatio Silone könyve nem ismeretlen a Korunk olvasói előtt. Legáltalánosabb eredményeit összefoglaló utolsó fejezetét a Korunk áprilisi száma közölte. Ha most mégis visszatérünk erre a munkára, úgy csak azért, mivel — hangsúlyozottan „marxista“ céki-tűzése ellenére — olyan alapvető és a fasizmus történéseire nézve jellegzetes hibákat tartalmaz, amelyek mellett nem lehet kritikátlanul elhaladni és amelyeknek megvitatása néhány a fasizmussal kapcsolatos elvi fontosságú kérdés felvetését teszi szükségessé.

Ha Silone hibáinak eredetét kutatjuk, úgy ezt álláspontjának hangsúlyozottan „pártonkívüli“ voltában találjuk. Azt az elméleti „zürzavart“, amely a fasizmust körülveszi, szerző egyenesen annak tulajdonítja, hogy „a politikai szemlélők a fasizmust végeredménykép“ csak pártszempontból nézik, annak a pártnak a szempontjából, amelyhez tartoznak.“ A pártokban viszont „a bürokratikus szervezet a politikai szervezet fölé nőtt... a közvetlen eredményre törő agitáció pótolja annak a gondolkodásnak a kritikai tevékenységét, amely előtt csak az igazság lebeg. A marxizmusnak sem sikerült mindig teljesen megővnia saját kritikus-analitikus módszerét.“

Silone „pártonkívüliségében“ egyenesen odáig megy, hogy a párt „lényegében“ látja a politika jelenségeivel szemben való értetlenség okát: a párt lényegében, amelyet helyesen jellemez akkor, amikor „bürokratikus szervezetről“ és „közvetlen eredményre törő agitációról“ beszél. A párt lényege valóban „bürokratikus“ szervezetsége és munkájának „közvetlen eredményre törő“, azaz gyakorlati volta — a párt lényege, hogy osztályok élesapata az osztályközi harcban. Silone hibája esupán az, hogy nem látja azt a mérhetetlen különbséget, ami a dolgozók és a polgárság gyakorlati pártpolitikája között van — nem látja, hogy az az alapvető, mert osztályhelyezelből fakadó különbség, amely a két osztály ideológiájának jellege között van nem hogy lecsiszolódná, de még csak kiéleződik a politikai gyakorlat vonalán.

Silone a pártszerű gyakorlatot kizárólag annak „piszkos zsidó értelmében“ (Marx), kizárólag annak polgári értelmében fogja fel. Nem